

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЗАГАЛЬНА КОРОТКОСТРОКОВА ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ

Фінансова грамотність
за методикою соціально економічного симулятора «Життєвий капітал»

Рік запровадження програми: 2021-2022

ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

1. Загальна інформація	
Назва програми	Фінансова грамотність
Тип програми за змістом	Загальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
Вид підвищення кваліфікації	Навчання за програмою підвищення кваліфікації
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна форма підвищення кваліфікації
Цільова група	Вчителі та викладачі закладів освіти, працівників освіти.
Передумови навчання за програмою	Відсутні
Найменування замовника освітніх послуг у сфері професійного навчання за програмою	Відсутні
Найменування партнера (партнерів) програми	Національний проект з фінансової грамотності в Україні, ГО ДК «Партнер».
Обсяг програми	2,0 кредит ЄКТС
Тривалість програми та організація навчання	5 днів, щодня
Мова викладання	Українська
Напрямок підвищення кваліфікації, який охоплює програма	Комунікація та взаємодія, удосконалення ефективної економічної поведінки, оновлення та розширення фінансових знань, практичних умінь та навичок
Перелік професійних компетентностей, на підвищення рівня яких спрямовано програму	<ul style="list-style-type: none"> - знання законодавства; - лідерство; - командна робота та взаємодія; - навчальна (уміння здобувати інформацію з різноманітних джерел різними способами, виділяти головне, аналізувати, оцінювати, використовувати на практиці); - ініціативності і підприємливості (уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави); - соціальної та громадянської (усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, на роботі, в сім'ї. Уміння працювати з партнерами на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів).
Укладач програми	Зирянова Ольга Леонідівна, доктор філософії в галузі психології, заслужений економіст України; ozyuganova@ukr.net
2. Загальна мета:	удосконалення ефективної економічної поведінки, оновлення та розширення професійно – орієнтованих знань, практичних умінь та навичок, а саме: розуміння ключових фінансових понять та використання їх для прийняття зважених рішень про зменшення витрат, збільшення доходів і заощаджень вільних коштів, для вибору відповідних фінансових інструментів, планування бюджету, накопичення

	коштів на майбутні цілі тощо.
3. Очікувані результати навчання	
За результатами навчання слухачі повинні демонструвати:	
знання	<ul style="list-style-type: none"> - базових фінансових інструментів; - принципів дії фінансових ресурсів; - способів управління власними та запозиченими ресурсами - формули фінансової залежності, фінансової незалежності та фінансової свободи; - визначення загального доходу, загальних витрат та вільних коштів; - фінансових ризиків; - відповідальності за власні дії або бездіяльність щодо фінансового планування; - про систему гарантування вкладів фізичних осіб;
уміння	<ul style="list-style-type: none"> - розраховувати рентабельність інвестицій; - стисло донести головну думку щодо важливості створення сімейного капіталу; - вести облік доходів та витрат; - відслідковувати власну реакцію на фінансові операції, свої стереотипи щодо управління ресурсами; - ставити цілі, розставляти пріоритети; - аналізувати стартовий фінансовий стан; - розраховувати фінансовий резерв; - аналізувати погляди на використання людського чинника; - проводити переговори, ділові бесіди; - впровадження ефективної організації комунікації; - вирішення конфліктів в організації; - сприяти створенню позитивного психологічного клімату в організації;
навички	<ul style="list-style-type: none"> - досягнення поставлених цілей; - створення первинного сімейного капіталу; - застосовувати методи колективного та індивідуального прийняття рішення; - формувати організаційну культуру підприємства і менеджменту персоналу на основі використання світового досвіду управління персоналом, особливостей національної ділової культури і менталітету народу; - планувати й організовувати власну діяльність, сполучати в ній головні принципи управління та застосовувати в залежності від ситуації; підвищення мотивації діяльності працівників.
4. Викладання та навчання	
(методи навчання, форми проведення навчальних занять)	
практичні заняття, застосування соціально економічного симулятора з управління ресурсами тренінгу – гри «Життєвий Капітал», обговорення проблемних питань, групове розв'язання ситуаційних завдань, лекції	
5. Місце виконання програми	

Адреса:	м. Ірнінь, вул. Університетська, 31, 08205.
Графік освітнього процесу:	https://www.nusta.edu.ua/
Строки виконання програми	2021-2022 роки
Мінімальна та максимальна кількість осіб в групі:	Від 8 до 30 осіб
Вартість надання освітньої послуги	2 595 гривен.
Додаткові послуги:	Можливість проживання у гуртожитку (від 190 грн./доба)
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Назви тем		Кількість годин				
		загальна кількість годин/ кредитів ЄКТС	у тому числі			
			аудит. заняття (годин)	дистанційн і заняття	навчальні заняття	самоств. робота (годин)
1	Соціально економічний симулятор з управління ресурсами тренінг – гра «Життєвий Капітал» (практичні заняття)	20	8		-	12
2	Застосування Методики тренінгу на основі «Соціально-економічного симулятора з управління ресурсами «Життєвий капітал» (лекційні заняття)	20	8		-	12
3	Школа застосування соціально економічного симулятора з управління ресурсами тренінгу гри «Життєвий Капітал» (лекційні та практичні заняття)	20	8		-	12
Всього		60 / 2	24		-	36

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Соціально економічний симулятор з управління ресурсами тренінг – гра «Життєвий Капітал»

Перелік питань для практичного застосування

План практичного заняття:

1. Вступна частина.

- квадрант грошового потоку Роберта Кійосакі;
- концепція фінансової незалежності та фінансової свободи;
- формула розрахунку особистого капіталу;
- різновиди ресурсів;
- порівняльна характеристика диверсифікації інвестицій в Україні та інших країнах з розвинутою ринковою економікою;

2. Самопрезентація.

- структура самопрезентації;

3. Правила проведення соціально економічного симулятора з управління ресурсами тренінгу – гри «Життєвий Капітал»:

- взаємодія гравців;
- визначення ціль гри;
- критерії досягнення;
- обмеження та ризики;
- ресурси, правила використання;
- структура власного бюджету;
- створення резервного фонду.

4. Перший раунд тренінгу

- інструментарії поля «Фінансова незалежність»
- варіанти дії
- оцінка ефективності інвестиції
- оцінка ефективності продажу активу
- операції з цінними паперами
- джерела коштів
- планування дій
- взаємодія з учасниками тренінгу

5. Перерва

- оцінка фінансового стану
- планування дій на другу половину тренінгу

6. Другий раунд тренінгу

- виграшна стратегія
- три види планування
- аналіз власних ресурсів
- оптимізація часу
- ділові переговори
- пошук інших рішень

7. Рефлексія, робота над помилками

- аналіз результату;
- стресові та ризикові ситуації
- висновки
- корекція дій

Самостійна робота:

1. Проходження тренінгу «Життєвий капітал» I рівня складності.
Особливості проведення: формат гри «Light», ознайомлення з грою; пояснення основних правил гри, вибір наосліп ігрової легенди; надання допомоги в оформленні робочого бланку гравця; підтримка у прийнятті зваженого фінансового рішення; в грі не використовуються картки «Витрати» під №32-47; в грі не використовуються картки «Події» під № 13-15.
2. Проаналізувати моделі поведінки під час різних фінансових та життєвих ситуацій, продумати варіанти рішень.
3. Скласти схему формування власних резервів.

Тема 2. Методика тренінгу на основі «Соціально-економічного симулятора з управління ресурсами «Життєвий капітал» (лекційні заняття).

Перелік питань для вивчення

План лекційного заняття:

- 1. Три навички для створення первинного капіталу**
  - риси характеру;
  - час на оволодіння навиком;
  - відповідальність.
- 2. Вміння зберігати гроші**
  - до чого прагнути;
  - що може мотивувати;
  - стратегічна задача у фінансах.
- 3. Особистий капітал**
  - формула розрахунку власного капіталу;
  - складності перших дій, причини бездіяльності;
  - основні помилки під час формування власного капіталу;
  - терміни формування власного капіталу.
- 4. Структура капіталу**
  - фінансові інструменти умовно ризикові і безризикові при формуванні власного капіталу;
  - відсоткове співвідношення фінансових інструментів, задіяних під час формування власного капіталу.
- 5. Формування власного резервного фонду**
  - з чого починати формування власного резервного фонду;
  - формула розрахунку резервного фонду;
  - переваги резервного фонду.
- 6. Ризики втрати заробітку**
  - відсутність роботи, проблеми з працевлаштуванням (пандемія);
  - втрата працездатності (постійна або тимчасова).
- 7. Ризик №1. Немає роботи.**
  - розрахунок запасу грошей при виникненні першого ризику;
  - розподіл за фінансовими інструментами;
  - запас вдома.
- 8. Застосування фінансових інструментів під час кризи.**

Кредитні картки:

  - система кешбек;
  - кредитні ліміти;
  - строки погашення.

Банківський депозит:

  - система каскад;

- користь від реалізації системи;
- ризики банкрутства банку;
- принципи вибору надійного банку;
- безпечна сума вкладання в банк.

Головний навик:

- 10% з кожного доходу під час отримання доходу;
- реінвестиції.

9. Ризик №2. Втрата здоров'я:

- розрахунок запасу грошей;
- розподіл за інструментами;
- види страхування.

Страхування:

- ризиковий договір;
- накопичувальний договір;
- строк дії договорів;
- покриття ризиків;
- відмінність договорів.

10. Система створення первинного капіталу родини:

- обов'язкові елементи;
- послідовність розгортання системи.

Самостійна робота:

1. Практика проходження гри – тренінгу «Життєвий капітал» II рівень складності.

Особливості проведення: формат гри «Light PRO», вибір наосліп ігрової легенди; самостійне заповнення бланку гравця; НЕМАЄ допомоги в прийнятті фінансових рішень; в грі НЕ використовуються картки «Витрати» під №32-47; в грі НЕ використовуються картки «Події» під №13-15.

2. Охарактеризувати елементи створення власної системи створення родинного капіталу.

3. Проаналізувати послідовність розгортання системи.

4. Розпочати власну систему створення капіталу родини.

Тема 3. Школа застосування соціально економічного симулятора з управління ресурсами тренінгу гри «Життєвий Капітал»

Перелік питань для вивчення

План лекційного та практичного заняття:

1. Про соціально економічний симулятор з управління ресурсами тренінгу- гри «Життєвий капітал»:

- історія виникнення;
- про місію;
- про оптимальну траєкторію проходження тренінгу та відхилення від неї на користь учасника.

2. Наповнення школи:

- проходження інтенсиву;
- долучення до вебінарів;
- практика проведення тренінгу: спостерігач, помічник, ведучий;
- кваліфікаційна гра.

3. Складові тренінгу- гри «Життєвий капітал»:

- формула трансформації через усвідомлення кризи, інсайт, вихід з кризи.

4. Вступна частина тренінгу, пояснення складових:

- квадрант грошового потоку Роберта Кіосакі;

- концепція фінансової незалежності та фінансової свободи;
- формула розрахунку особистого капіталу;
- різновиди ресурсів;
- порівняльна характеристика диверсифікації інвестицій в Україні та у найбільш розвинених країнах.

5. Правила гри:

- пояснення правил;
- послідовність проведення тренінгу: нульовий цикл, підготовка, вступна частина, знайомство, особливості першої та другої години тренінгу, перерва, теми для обговорення, третій час тренінгу, зворотній зв'язок.

6. Оцінювання фінансових можливостей:

алгоритм вираженого прийняття рішень: «чи мені це вигідно, чи можу собі дозволити, як я буду діяти?».

7. Класичний пул помилок учасників та їх причини:

- принцип озвучування помилок;
- класифікація помилок

8. Взаємодія тренера та помічника:

- правила корисної взаємодії;
- можливі помилки ведучого та помічника.

9. Планування першого тренінгу. Глибина. Стратегія. Бачення.

10. Відмінності проведення тренінгу гри «Життєвий Капітал» для дітей та дорослих.

Самостійна робота:

1. Перегляд вебінарних занять щодо якісного використання соціально економічного симулятора «Життєвий Капітал» під час проведення тренінгу з фінансової грамотності.
2. Практика проходження гри-тренінгу «Життєвий капітал» III рівень складності.
Особливості проведення: формат гри «Стандарт»; вибір ігрової легенди відповідно до своїх професійних уподобань; ознайомлення з картками-легендами, їх детальна характеристика; самостійне заповнення бланку гравця; НЕМАЄ допомоги в прийнятті фінансових рішень; в грі використовуються усі картки «Витрати» та «Події».

Практичне заняття:

1. Практика проведення тренінгу – гри «Життєвий Капітал» в 3-х форматах складності: формат гри «Light», «Light PRO» та «Стандарт».

ЛІТЕРАТУРА, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ,

ОБОВ'ЯЗКОВІ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2006. 708 с.
2. Афанасьєва Н.Є., Перелигіна Л.А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу / Навчальний посібник [Електронний ресурс]. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4053>
3. Герасименко М.В., Гірченко Т.Д., Горошкова Т.М., Івагло С.В., Кузнецова А.Я., Малафєєв Т.Р., Новікова Т.В., Пасічник І.В., Самородов Б.В., Смовженко Т.С., Чхеайло А.А. Базовий тренінг-симуляція із управління ресурсами «Життєвий капітал»: методика тренінгу на основі «Соціально-економічного симулятора із управління ресурсами «Життєвий капітал» адаптована для учнів старших класів / авт.кол.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора Кузнецової А.Я. – К.: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019 - 74 с.
4. Шефер Бодо. Пес на ім'я Мані або абетка грошей. Львів.: Видавництво Старого лева, 2015. 231 с.

5. Економіка і фінанси. 9 клас: навчально-методичний посібник для вчителя/ авт. кол.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Смовженко Т.С. [Електронний ресурс]. URL: http://www.ubs.edu.ua/images/2017/fin_gram/9nmp.pdf
6. Філончук З.В., Рябова О.Б., Часнікова О.В., В. В. Рисін В.В., Довгань А.І., Хмелярчук М.І. (за заг. ред. Смовженко Т.С.) "Спецкурс із фінансової грамотності для підвищення кваліфікації педагогів початкової школи" (навчально-методичний посібник) [Електронний ресурс]. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKVmt5cVBCSWhJR0U/view>
7. Інтерактивний електронний посібник з курсу "Фінансова грамотність" для учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів підготовлено колективом авторів за загальною редакцією доктора економічних наук, професора Смовженко Т.С. [Електронний ресурс]. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0B3m2TqBM0APKU01FS3VwSEFHT2c>
8. Кікінеджи О.М., Сампара О.В., Рябова О.Б., Ткаченко Н.В., Лапішко З.Я. та ін. (за заг. ред. Смовженко Т.С.) "Відкриті родинні студії "Фінансова мудрість родинної педагогіки" (навчальна програма курсу для батьків) [Електронний ресурс]. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKMIhHOjc3cUZtQ3c/view>
9. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Освіта України. 2004. No 6. С. 42 – 46.
10. Розумні гроші. Фінансові історії родини Іваненків: Ощадливість [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4387346>
11. Фінансова грамотність: навч. Посіб. / кол. Авт. : Смовженко Т.С., Кузнцова А.Я., Другов О.О. та ін. ; за ред. Смовженко Т.С.. 2-ге вид. К.: УБС НБУ, 2013. 311 с.